

POSTANOWIENIE

Dnia 15 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa D.M.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Sprawiedliwości
o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 czerwca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 11 lutego 2019 r., sygn. akt VI ACa [...],

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2) nie obciąża powoda kosztami postępowania kasacyjnego
na rzecz pozwanego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2019 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 4 sierpnia 2016 r. oddalającego jego powództwo o zapłatę 200.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę doznaną podczas wykonywania kary pozbawienia wolności.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powód wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Jego zdaniem, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, polegającej na wyjaśnieniu: „czy brak zapewnienia osadzonemu odpowiedniego miejsca do spania w celi stanowi naruszenie dóbr osobistych i czy jest przesłanką przyznania zadośćuczynienia, o którym mowa w art. 448 k.c.?”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji

skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por. m.in. postanowienia z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ., z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ., z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, nie publ., z dnia 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, nie publ.).

Uzasadnienie sformułowanego przez powoda wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie czyni zadość wskazanym wymaganiom. W orzecznictwie nie budzi już wątpliwości, że dolegliwości związane z wykonywaniem kary pozbawienia wolności mogą być uznane za niehumanitarne lub poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 10 lipca 1993 r., Nr 61, poz. 284; dalej – „Konwencja”) – a tym samym za bezprawne naruszenie dóbr osobistych osoby pozbawionej wolności - jeśli przekraczają pewien akceptowalny poziom, którego ocena ma charakter względny i jest zależna od wszystkich okoliczności konkretnej sprawy, takich jak czas trwania traktowania, jego fizyczne i psychiczne skutki, negatywny wpływ na osobowość, cel działania w postaci poniżenia lub upokorzenia, a niekiedy także płeć, wiek i stan zdrowia (por. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 kwietnia 2001 r., Peers p. Grecji, nr 28524/95, ECHR 2001-III, s. 275 i n., pkt 67-68 i z dnia 15 grudnia 2015 r., Szafranski p. Polsce, nr 17249/12, nie publ., pkt 20, decyzja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 kwietnia 2016 r., Stefaniak p. Polsce, nr 56941/1, nie publ., pkt 32, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06, OSNC 2008, nr 1, poz. 13, z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 603/11, nie publ. i z dnia 18 grudnia 2019 r., II CSK 581/18, nie publ. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2011 r., V CSK 113/11, nie publ.). Całokształt tych okoliczności decyduje także o tym, czy –

w razie stwierdzenia naruszenia dobra osobistego – uzasadnione jest żądanie zapłaty zadośćuczynienia z tego tytułu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2012 r., IV CSK 603/11 i z dnia 18 grudnia 2019 r., II CSK 581/18). Zważywszy zatem, że ocena spełnienia przesłanek określonych w art. 24 § 1 i art. 448 k.c. w związku z art. 3 Konwencji musi mieć charakter zindywidualizowany i opierać się na analizie konkretnych okoliczności danej sprawy, odmienne rozstrzygnięcia sądów powszechnych w tego rodzaju sprawach ze względu na różnorodność stanów faktycznych w żadnym razie nie dowodzi, że w orzecznictwie przepis art. 24 § 1 k.c. stwarza – w eksponowanym przez skarżącego aspekcie - trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie. Przez rozbieżność w orzecznictwie sądów, uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub bardzo podobnych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawne, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29).

W zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny ustalił, że łóżko powoda było zniszczone i wyeksploatowane, a konstrukcja ram - powyginana. Uznał jednocześnie, że niedogodności, jakich doświadczył powód w toku odbywania kary pozbawienia wolności, nie przekroczyły takiego poziomu i intensywności, który nakazywałby przyjęcie, iż doszło do uprzedmiotowienia powoda, traktowania go w sposób niehumanitarny, nieokazywania mu respektu należnego jednostce ludzkiej i tym samym naruszenia jego godności osobistej. W szczególności zaś nie można uznać, że warunki te przekroczyły nieunikniony poziom przykrości związany z warunkami izolacji więziennej oraz przekroczyły próg uciążliwości konieczny dla zastosowania art. 3 Konwencji. Stwierdzenie w jedynym przywołanym przez skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania orzeczeniu naruszenia godności osoby pozbawionej wolności wskutek niezapewnienia jej łóżka dostosowanego do wzrostu (udostępnione było o osiem centymetrów krótsze od powoda) oraz dokonanie oceny, że w okolicznościach faktycznych tej sprawy

zasadne było zasądzenie zadośćuczynienia w wysokości 600 zł, nie dowodzi rozbieżności w orzecznictwie na gruncie kwalifikacji dóbr osobistych osób pozbawionych wolności, ani przesłanek przyznania zadośćuczynienia dochodzonego w związku z ich naruszeniem. Odmienność wyrokowania w zaskarżonym orzeczeniu oraz orzeczeniu przywołanym we wniosku kwalifikowana być może wyłącznie jako przejaw wielokierunkowości stosowania prawa w niejednakowych stanach faktycznych, co nie spełnia wymogu wykazania istnienia rozbieżności w orzecznictwie w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz – co do kosztów – art. 102 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. W skardze kasacyjnej nie został zawarty wniosek o przyznanie pełnomocnikowi z urzędu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez niego powodowi. Za taki wniosek nie może być bowiem uznany zawarty we wnioskach skargi wniosek o rozstrzygnięcie o zwrocie na rzecz powoda od pozwanego kosztów postępowania, w tym kasacyjnego. Wniosku takiego nie stanowi również samodzielnie - zawarte w skardze kasacyjnej - oświadczenie o nieuiszczeniu przez powoda kosztów pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika z urzędu, które stosownie do § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 18), nie jest tożsame z wnioskiem o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej a stanowi jego obligatoryjny element. Z tych też przyczyn niemożliwe było orzeczenie o kosztach pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.